

# MMFS 12.10

Ağustos 2025

## Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE)

### Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi

Millî Savunma Bakanlığı

Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı

Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü Yerleşkesi

Döğol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı (Tandoğan)

06330 Yenimahalle / Ankara/TÜRKİYE

E-posta: [mafam@msb.gov.tr](mailto:mafam@msb.gov.tr)

Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33

Faks: 0 (312) 2131826

(Web: <https://msb.gov.tr/Mafam>)

### Uyarı

Bu doküman, kapak sayfasında belirtilen tarihten itibaren yürürlüktedir. Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) sürekli gözden geçirme ve revizyona tabi olduğundan, kullanıcılar dokümanın durumunu doğrulamak için, MAFAM İnternet sitesine (<https://msb.gov.tr/Mafam>) başvurmalıdır.

### Telif Hakkı

Bu doküman, bir Milli Mayın Faaliyet Standardıdır (MMFS) ve telif hakları MAFAM'a aittir. Bu doküman veya bir kısmı, MAFAM'ın önceden yazılı izni olmaksızın, hiçbir biçimde veya vasıta ile ve başka amaçlarla kopyalanamaz, saklanamaz veya iletilemez.

Bu doküman satılamaz.

### Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi

Millî Savunma Bakanlığı

Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı

Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü Yerleşkesi

Döğol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı (Tandoğan)

06330 Yenimahalle / ANKARA

E-posta: [mafam@msb.gov.tr](mailto:mafam@msb.gov.tr)

Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33

Faks: 0 (312) 2131826

(Web: <https://msb.gov.tr/Mafam>)

MMFS-Ağustos 2025

Tüm hakları saklıdır.

**İçindekiler**

|                                                                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Önsöz .....                                                                                                          | v  |
| Giriş .....                                                                                                          | vi |
| 1. Kapsam .....                                                                                                      | 1  |
| 2. Referanslar .....                                                                                                 | 1  |
| 3. Terimler, Tanımlar ve Kısaltmalar .....                                                                           | 1  |
| 4. Genel Olarak Patlayıcı Madde Riski Eğitimi (PMRE) .....                                                           | 2  |
| 4.1. Patlayıcı Madde Riski Eğitimi Nedir? .....                                                                      | 2  |
| 4.2. PMRE Sağlamaya Yönelik Uluslararası Hukuki Yükümlülükler .....                                                  | 2  |
| 4.3. PMRE'nin İnsani Maksatlı Mayın Faaliyetlerindeki Rolü .....                                                     | 3  |
| 4.3.1. Genel Hususlar .....                                                                                          | 3  |
| 4.3.2. Güvenliğe İlişkin Mesajlarının İletilmesi .....                                                               | 3  |
| 4.3.3. Risk Altındaki Toplumlarda Veri Toplama .....                                                                 | 3  |
| 4.3.4. Halkla ilişkiler .....                                                                                        | 3  |
| 4.3.5. Patlayıcı Madde İmhası (PMİ) Mühimmat Temizleme Çalışmalarına Yönelik Keşif, İşaretleme ve PMRE Desteği ..... | 4  |
| 4.3.6. Mağdurlara Yardım Etmeye Yönelik PMRE Desteği .....                                                           | 5  |
| 4.3.7. Savunuculuk Çalışmalarına Yönelik PMRE Desteği .....                                                          | 5  |
| 5. İhtiyaçlar ve Hassasiyetlere İlişkin Kapasite Değerlendirmesi ve Bilgi Yönetimi .....                             | 6  |
| 5.1. Genel Hususlar .....                                                                                            | 6  |
| 5.2. İhtiyaç Değerlendirmesi Yapılması .....                                                                         | 6  |
| 5.3. PMRE İhtiyaç Değerlendirmesi Kapsamında Toplanacak Veriler .....                                                | 6  |
| 5.4. İhtiyaç Değerlendirmesine Yönelik İlkeler .....                                                                 | 7  |
| 6. Planlama .....                                                                                                    | 8  |
| 7. PMRE mesajları ve bu mesajların iletilmesi .....                                                                  | 8  |
| 7.1. Genel hususlar .....                                                                                            | 8  |
| 7.2. Mesaj Geliştirme .....                                                                                          | 8  |
| 7.3. Mesajı Test Etme .....                                                                                          | 8  |
| 7.4. PMRE Mesajlarını İzleme, Gözden Geçirme ve Değiştirme .....                                                     | 9  |
| 8. Araç ve Materyallerin Kullanılması .....                                                                          | 9  |
| 8.1. PMRE Araç ve Materyallerinin Tasarlanması .....                                                                 | 9  |
| 8.2. PMRE Araç ve Materyallerinin Test Edilmesi .....                                                                | 9  |
| 8.3. PMRE Araç ve Materyallerinin İzlenmesi ve Değiştirilmesi .....                                                  | 9  |
| 9. PMRE'nin Uygulanması .....                                                                                        | 10 |
| 9.1. Genel Hususlar .....                                                                                            | 10 |
| 9.2. Acil Bir Durumda PMRE Çalışmaları .....                                                                         | 10 |
| 9.3. Acil Bir Durumda PMRE Çalışmaları Yaparken Karşılaşılan Belli Başlı Güçlükler .....                             | 10 |
| 9.4. Acil Bir Durumda PMRE Mesajları .....                                                                           | 10 |
| 9.5. Okullarda PMRE Çalışmaları .....                                                                                | 11 |
| 9.6. PMRE'nin Müfredata Eklenmesi .....                                                                              | 11 |
| 9.7. Toplumun PMRE Kapasitelerini Güçlendirmek .....                                                                 | 11 |

|       |                                                     |    |
|-------|-----------------------------------------------------|----|
| 10.   | PMRE'nin Koordinasyonu ve Bilgi Yönetimi .....      | 11 |
| 10.1. | Genel hususlar .....                                | 11 |
| 10.2. | Koordinasyon Mekanizmaları ve Araçları .....        | 12 |
| 11.   | İzleme ve Değerlendirme .....                       | 12 |
| 11.1. | Genel Hususlar .....                                | 12 |
| 11.2. | İzlenecek Temel Meseleler .....                     | 12 |
| 11.3. | Bir İzleme Sisteminin Geliştirilmesi .....          | 12 |
| 11.4. | Değerlendirilecek Temel Hususlar .....              | 13 |
| 11.5. | Değerlendirme Zamanı .....                          | 13 |
| 11.6. | Bir Değerlendirmenin Kullanılması .....             | 13 |
| 12.   | Kapasite Geliştirme .....                           | 14 |
| 12.1. | Genel Hususlar .....                                | 14 |
| 12.2. | Bir Kapasite Geliştirme Planının Hazırlanması ..... | 14 |
| 12.3. | Risk Altındaki Toplumlar .....                      | 14 |
| 12.4. | PMRE Uygulayıcıları .....                           | 15 |
| 13.   | Roller ve Sorumluluklar .....                       | 15 |
| 13.1. | Risk Altındaki Toplumlar .....                      | 15 |
| 13.2. | Mayından Etkilenen Toplamların Devletleri .....     | 15 |
| 13.3. | Milli Mayın Faaliyet Otoritesi (MMFO) .....         | 15 |
| 13.4. | Birleşmiş Milletler .....                           | 16 |
| 13.5. | PMRE Kuruluşu .....                                 | 16 |
| 13.6. | Bağışçılar (Donörler) .....                         | 16 |
| EK-A  | Referanslar .....                                   | 18 |
|       | Değişiklik Kaydı .....                              | 19 |

## Önsöz

İnsanî Maksatlı Mayın Faaliyetleri (İMMF) programları için uluslararası standartlar, ilk olarak Temmuz 1996'da Danimarka'da yapılan uluslararası teknik konferansta çalışma grupları tarafından önerilmiştir. İnsani maksatlı mayın faaliyetinin tüm yönleri için ölçütler belirlenmiş; standartlar önerilmiş ve “temizleme” için evrensel bir tanım üzerinde uzlaşmıştır. 1996 yılı sonlarında, Danimarka'da önerilen ilkeler, Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğündeki bir çalışma grubu tarafından geliştirilmiş ve İnsani İnsani maksatlı mayın faaliyet Faaliyetleri için Uluslararası Standartlar hazırlanmıştır. Birinci baskı, Mart 1997'de BM Mayın Eylem Servisi (UNMAS) tarafından yayımlanmıştır.

Bu ilk standartların kapsamı, başta Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE) ve mayın mağdurlarına yardımı olmak üzere mayın faaliyetinin diğer bileşenlerini içerecek ve operasyonel usuller, uygulamalar ve normlarda yapılan değişiklikleri yansıtacak şekilde genişletilmiştir. Standartlar yeniden geliştirilmiş ve Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları (IMAS) adını almıştır.

Birleşmiş Milletler, standartların geliştirilmesi ve sürdürülmesi dâhil olmak üzere, mayın faaliyet programlarının etkili biçimde uygulanması ve teşvik edilmesinden genel olarak sorumludur. Bu bağlamda UNMAS, Birleşmiş Milletler bünyesinde, IMAS'ın geliştirilmesi ve sürdürülmesinden sorumlu olan ofistir. IMAS, Cenevre Uluslararası İnsani İnsani maksatlı mayın faaliyet Merkezi'nin desteğiyle hazırlanmıştır.

IMAS'ı hazırlama, gözden geçirme ve revize etme çalışmaları; uluslararası kuruluşlar, devlet kurumları ve vakıf ve derneklerin desteğiyle, teknik komiteler tarafından yürütülmektedir. Her standardın en son versiyonu, teknik komite çalışmaları hakkında bilgiler ile birlikte, <http://www.mineactionstandards.org/> sitesinde bulunmaktadır. Gelişen mayın faaliyet normları ve uygulamalarını yansıtmak ve uluslararası düzenlemeler ve gereklerde meydana gelen değişiklikleri dâhil etmek amacıyla, IMAS asgari olarak üç yılda bir gözden geçirilmektedir.

1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 342'nci maddesi kapsamında Türkiye Cumhuriyeti sınırları dâhilinde ve görevlendirilmesi halinde yurt dışında gerçekleştirilmesi planlanan insani maksatlı mayın ve/veya Patlamamış Mühimmat (PAM) temizliğine yönelik faaliyetler ile Millî Mayın Faaliyet Standartlarını hazırlamak/güncel bulundurmaktan Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) D.Bşk.lığı sorumludur.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan uluslararası standartlar ışığında Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) oluşturulmuştur.

## Giriş

Son 15 (on beş) yıldan fazlaca bir süredir mayın faaliyetleri topluluğu, Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE) profesyonelleştirmek adına önemli adımlar atmıştır. Bu süreç içinde en merkezi unsuru PMRE'ye atıfta bulunarak, uluslararası mayın standartlarının geliştirilmesi ve Harp Kalıntısı Patlayıcılar (HKP) risk eğitimleri olmuştur. Başlıca PMRE katılımcısının katkılarıyla UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) tarafından geliştirilen PMRE konusunda başlangıçta yedi adet uluslararası mayın faaliyet Standartı 2004 yılında faaliyete adapte edilmiştir.

PMRE standartları konusunda 2004 yılında yapılan adaptasyon, uluslararası bir çerçeve çizerek ülkelerin ve programlarının ulusal standartlarını ve diğer teknik dokümanlarını oluşturulması maksadıyla geliştirilmiştir. 2009 yılı içerisinde mevcudu bulunan 7 (yedi) adet PMRE Standartı birleştirilerek, Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları 12.10 oluşturulmuştur. 2018 yılı içinde Mayın Risk Eğitimi yeniden adlandırılarak Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE) adı verilmiştir.

Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları 12.10, Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları himayesinde çalışan Teknik Çalışma Grubu ve 2019 yılında kurularak küresel olarak faaliyetlerde gösteren PMRE Danışma Grubu'nca yapılan girdiler temel alınarak güncellenmiştir. IMAS 12.10 dokümanında yapılmış olan bu güncelleme 2009 yılında bu yana yapılmış en önemli güncellemeleri barındırmaktadır.

Sonuç olarak, MFSUT 12.10 Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE) adıyla uluslararası standartlar uyarınca en kapsamlı güncel hale getirilmiştir.

## Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE)

### 1. Kapsam

Bu MMFS’de Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE)’nin etkili bir şekilde gözden geçirilmesi, planlanması, uygulanması, yönetilmesi, izlenmesi ve değerlendirmesi için ilkeler oluşturularak rehberlik sağlanmaktadır. MMFS 12.10, PMRE hakkındaki kendisinden önceki tüm MMFS’ 12.10 Mayın ve Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE) tamamen ortadan kaldırır ve yerine geçerek PMRE’ye ilişkin küresel ve temel bir çerçeve sağlamak niyetiyle oluşturulmuştur.

### 2. Referanslar

Referanslar listesi EK-A’da verilmiştir. Referanslar, bu standartta atıf yapılan ve bu standardın hükümlerinin bir parçasını oluşturan önemli dokümanlardır.

### 3. Terimler, Tanımlar ve Kısaltmalar

MMFS standartlar serisinde kullanılan tüm terim ve tanımlara ilişkin sözlük MMFS 04.10’da verilmektedir.

“**Milli Mayın Faaliyet Otoritesi**” (MMFO) terimi, mayından etkilenen bir ülkede, mayın faaliyetini düzenleme, yönetme ve koordine etme sorumluluğu verilen, genellikle bakanlıklar arası bir komite olan devlet kurumunu ifade eder.

**Not:** Türkiye Cumhuriyetinde MMFO’nun yetki ve sorumlulukları *Milli Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı* tarafından yürütülmektedir.

**Not:** Bazı hallerde, politik sorunlar ya da anlaşmazlık içeren sorunlu sahaların, bölgesel de-faktör (fiilen kuruluşu bir devlet yapısına kavuşmamış) yönetimlerinde kısmi ya da tüm fonksiyonlarının olacağı değerlendirilebilir.

Mayın Faaliyet Merkezi ya da Mayın Faaliyet koordinasyon Merkezi tanımı, Ulusal Mayın Faaliyet Merkezi namına kullanılan ve bu organizasyona planlama, koordinasyon, denetleme ve bazı mayın faaliyet projelerinde yürürlüğe koyma işlemlerinde sorumluluk üstlenen kuruluşun varlığına işaret ederler. Genellikle bu kuruluşlar Ulusal Mayın Faaliyet kurumunun bir operasyon ofisi olarak çalışırlar.

Patlayıcı Madde (PM) tanımı mayın faaliyet işlemlerinin tamamını kapsayacak şekilde aşağıda belirtilen mühimmat cinslerini de işaret eder.

- Mayınlar,
- Bombacık Mühimmatı,
- Patlamamış Mühimmat,
- Terkedilmiş (Savaş Sahasında) Mühimmat,
- Bubi tuzakları,
- Diğer mekanizmalar (CCW APII),
- Geliştirilmiş El Yapımı Patlayıcılar (EYP).

**Not:** EYP’lerin insani maksatlı olarak temizlenmesi kapsamında taraflar arasında düşmanca tavır son verildiği durumda mayınlar, bubi tuzakları ve diğer mekanizmalara sahip cihazlar EYP kapsamı altında yer alırlar.

*Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE) tanımı* kadınlar, kız çocukları, erkek çocuklar ve erkekler arasında patlayıcı ve mühimmattan kaynaklanan yaralanma riskini azaltmayı hedefler ve bunların

değişik hassasiyetlerini, rollerini ve ihtiyaçlarının davranışsal değişkenliğine bağlı olarak destekler. Temel faaliyetler topluma bilginin dağıtımı, eğitimi ve yetiştirilmesi hususlarını da içerir.

“PMRE Eğitmeni/Operatörü” herhangi bir organizasyonda; hükümete ait, hükümetssel olmayan, sivil toplum örgütleri (kadın dernekleri, gençlik dernekleri, Kızılhaç ve Kızılay benzeri toplumsal organizasyonlar), ticari kuruluşları ve askeri personeli (Barışı Koruma Harekâtlarını içeren) ya da PMRE proje ve görevlerindeki sorumlu uygulayıcıları tanımlamaktadır.

“PMRE Takımı” bir organizasyon unsurunun ne şekilde adlandırılmış olursa olsun içeriği belirlenmiş bir veya daha fazla PMRE faaliyetine işaret eder. Örneğin; ihtiyaç değerlendirmeleri, toplumsal bilgilendirme projeleri, okul tabanlı eğitim projeleri ya da bir mayın faaliyet irtibat projesi değerlendirmesi olabilir.

#### **4. Genel Olarak Patlayıcı Madde Riski Eğitimi (PMRE)**

##### **4.1. Patlayıcı Madde Riski Eğitimi Nedir?**

Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE) yukarıda 3’üncü bölümde tanımladığı şekliyle; patlayıcılar ve mühimmatın olumsuz etkilerini yaşayan ve tehlikelerin farkında olan toplumlarda; kadınlar, genç kızlar, erkek çocuklar ve yetişkin erkeklerin davranışlarını cesaretlendirmek ve insanlar, mülkler ve çevre için riski azaltmaktır. Buradaki amaç insanların güvenle yaşayabilecekleri düzeyde riski azaltmak ve böylelikle patlayıcı ve mühimmat kirliliğinin sebep olduğu kısıtlamalardan uzak şekilde ekonomik ve sosyal alanda gelişmelere katkıda bulunmaktır.

PMRE; mayın faaliyetlerini planlamaya ve uygulamaya yönelik çalışmaların temel ayrılmaz bir parçasıdır ve mayın faaliyet işlerinin beş ana ayağından bir tanesidir. Mümkün olduğunca, mayın/patlayıcı faaliyet işlemlerinin ilgili paydaşları, PMRE faaliyetinin diğer faaliyet alanı olan keşif ve temizleme faaliyetinde olduğu gibi yapılmasını sağlamalıdır. Özel şartlar altında PMRE tek başına uygulanabilir, örneğin; sorunlardan dolayı keşif ve temizleme timleri faaliyetinin durduğu veya yavaşladığı alanlarda ya da sorunlar nedeniyle yerlerinden edilmiş insanların olduğu alanlarda PMRE faaliyeti icra edilebilir. PMRE, bir okul müfredatının parçası olabilir ve mayın faaliyetinin diğer yönleriyle ilişkilendirilmeyebilir. Programlar ve projeler acil durumlar, geçiş zamanları ya da gelişim dönemlerinde uygulanabilir.

*PMRE operatörleri;* çalıştıkları işlerin doğası gereği, çatışmalara duyarlı bir şekilde çalışmaları ve çalıştıkları toplumu bu ortam içine sokmamaya özen göstermeleri ve risk altındaki PMRE personelinin, müdahalelerinin bir sonucu olarak zarar görmeleri veya bazı zorluklar yaşamalarını engelleyecek donanımına sahip olmalıdırlar.

##### **4.2. PMRE Sağlamaya Yönelik Uluslararası Hukuki Yükümlülükler**

Bazı uluslararası antlaşmalarda Taraf Devletlerin PMRE sağlamasına ilişkin hukuki yükümlülükler bulunmaktadır. Anti Personel Mayın Yasağı Sözleşmesi (APMYS) uyarınca “İmkânı olan her Taraf Devlet bilinçlendirme programlarına yardım sağlayacaktır.” Misket Bombalarının Yasaklanması Sözleşmesi’nde ise Harp Kalıntısı Patlayıcıların risk oluşturduğu bölgelerde ya da civarlarında yaşayan sivil halkı bilinçlendirmek için Taraf Devletlerin “risk azaltma eğitimi” verme yükümlülüğü bulunmaktadır. Belirli Konvansiyonel Silahlar Sözleşmesi’ne ek olan Protokol 5 uyarınca, bir silahlı çatışmaya Taraf olan Devletlerin ve diğer tarafların kendi kontrolleri altındaki ve Harp Kalıntısı Patlayıcılar bulunan topraklardaki sivil halkı ve sivil objeleri bu patlayıcıların risklerinden ve etkilerinden korumak için makul olan her türlü önlemi almaları gerekir. Bu önlemler sivil halka yönelik uyarıları ve risk eğitimi de içerebilir. Benzer şekilde, Belirli Konvansiyonel Silahlar Protokolü II üzerindeki Mayınların Kısıtlanması ve Yasaklanması, Bubi Tuzakları ve Diğer Cihazlar hakkında da sivil halkı ve sivil objeleri bu patlayıcıların risklerinden ve etkilerinden korumak için makul olan her türlü önlemi almaları gerekir.

PMRE programları koşullardaki değişikliklere (örneğin, ikili çatışmalar, yerinden edilme, kaza nedenleri, kirlilik, doğal afetler vs.) hızlıca tepki verecek ve adapte olacak kadar esnek olmalıdır.

### **4.3. PMRE'nin İnsani Maksatlı Mayın Faaliyetlerindeki Rolü**

#### **4.3.1. Genel Hususlar**

PMRE ile birlikte planlanan veya uygulanan mayın faaliyet operasyonları, genellikle önemli bilgi alışverişinden ve yakın çalışma ilişkilerinden yararlanabilir bu nedenle PMRE operatörleri zorunlu olarak Patlayıcı ve Mühimmat tehdidinden etkilenen topluluklarla birlikte hareket eder. Etkilenen nüfusu korumak için daha geniş bir mayın faaliyet planı kapsamında, PMRE'nin yapabileceği bazı pratik katkılar aşağıda tanımlanmıştır. (Bölüm 4.3.2-4.3.8).

#### **4.3.2. Güvenliğe İlişkin Mesajlarının İletilmesi**

PMRE'ye ilişkin güvenlik mesajlarının iletilmesi, bireyler, topluluklar ve kurumlar arasında risk farkındalığını arttırarak ve daha güvenli davranışları teşvik ederek Patlayıcı Madde (PM) kanyaklı yaralanma ve ölüm riskini azaltmayı amaçlayan bilgi ve eğitim ifade eder. Mesajlar, kişilerarası yüz yüze iletişim, eğitim müfredatı, kitle iletişim araçları (örn. TV ve radyo), elektronik medya (örneğin sosyal medya) geleneksel medya ya da "küçük medya" (örn. posterler ve broşürler) yoluyla iletebilir. Faaliyetler resmi ve gayri resmi ortamlarda yürütülebilir.

Çatışma sonrası acil bir durumda, zaman kısıtlı ve güvenilir bilgiler yetersiz olduğundan dolayı, riski azaltmaya yönelik mesajları iletmek en pratik yolu, kamusal bilgi kanallarını kullanmak olabilir. Daha istikrarlı durumlarda veya bazı uzun süreli acil durumlarda, güvenlik mesajları, bir mayın faaliyet programı çerçevesindeki kapsamlı bir risk azaltma stratejisinin bir parçası olarak iletebilir.

#### **4.3.3. Risk Altındaki Toplumlarda Veri Toplama**

MAFAM D.Bşk.lığı ya da PMRE operatörlerince Patlayıcı Madde (PM) tehdidinin kapsamını ve etkisini olabildiğince doğru bir şekilde anlamak, güvenli olmayan davranışın yaygınlığını/ölçeğini anlamak ve risk almanın gerekçelerini anlamak için yeterli bilgi toplanmalıdır.

PM'den etkilenen topluluklardan ve diğer kaynaklardan aşağıdaki bilgiler toplanmalı;

- a. Patlayıcı ve Mühimmat kirliliği olan alanların yeri/konumu,
- b. Yaralı ve kaza verileri dâhil olmak üzere Patlayıcı Madde (PM)'nin sivil nüfus üzerindeki etkisinin/tehdidinin oluşturduğu bilgileri,
- c. Mevcut ve beklenen nüfus hareketi bilgileri.

Yaralı verileri; sonuç( yaralanma veya ölüm), cinsiyet, yaş, engellilik, coğrafi konum, zaman, kaza nedeni ve yeri, PAM türü, topluluğun tehlike hakkında daha önceden bilgi sahibi olup olmadığı ve herhangi bir güvenli davranış eğitimi alıp almadığı veya mağdur desteği ya da sosyo-ekonomik desteğe ulaşımı konularında ayrıştırılır.

Toplanan bilgiler, Milli Mayın Faaliyet Otoritesi (MMFO) ve PMRE operatörlerinin hedef grupları uygun şekilde tanımlamasına izin vererek, PMRE müdahalelerinin tasarımı, önceliklendirilmesi, uygulanması ve izleme yeterliliğini bilgilendirmek için kullanılmalıdır. Toplanan bilgiler, diğer tamamlayıcı mayın faaliyetlerini desteklemek için de kullanılabilir.

#### **4.3.4. Halkla ilişkiler**

Mayın faaliyetinde halkla ilişkiler terimi ile kastedilen; mayın faaliyeti aktörleri ve mayından etkilenen halklar arasındaki iletişimi kolaylaştıran süreçler, teknikler ve bilgi paylaşımlarıdır. Halkla irtibat çalışmaları toplumların PMRE, keşif, işaretleme, mayın temizleme ve mağdurlara

yardım konularındaki çalışmalara katılmalarına ve yükümlülüklerini belirlemelerine olanak tanır. Ayrıca MMFO, mayın faaliyeti temsilcileri, bağışçılar (donörler) ve kalkınma kuruluşları ile mayından etkilenen toplumlar arasında bilgi paylaşımını da kolaylaştırmaktadır.

Halkla ilişkiler çalışmaları; toplum üyelerinin içinde bulundukları ortamda mevcut riskleri belirlemelerine ve PAM faaliyetleriyle ilgili önceliklere karar vermelerine yardımcı olmalıdır. Halkla ilişkiler, riskleri azaltmaya yönelik yerel çözümler geliştirmeleri için bu toplumlara destek de sağlayabilir. Halkla ilişkiler faaliyetleri; mayın faaliyet programlarının halkın gereksinimlerine ve önceliklerine kadınlar, kız çocukları, erkek çocuklar ve erkekler olmak üzere yanıt vermesini sağlamalıdır. Ayrıca, toplum üyelerinin mayın faaliyeti operasyonlarının tasarımına, uygulanmasına, izlenmesine ve değerlendirilmesine katılmasını teşvik etmelidir.

Halkla ilişkiler, PMRE için özel bir önem taşır; fakat mayın faaliyetinin diğer ayakları için de önemlidir. PMRE ile ilgilenen kişiler halkla ilişkiler görevini üstlenebilir, fakat halkla ilişkiler ekipleri ayrı ekiplerden ya da personelden de oluşabilir. Halkla ilişkiler çalışmaları sadece uygun eğitim almış, donatılmış ve yetkin personel tarafından yürütülmeli, toplumlarla etkileşimde tutarlı, çatışmaya duyarlı bir yaklaşım uygulanmalıdır.

#### **4.3.5. Patlayıcı Madde İmhası (PMİ) Mühimmat Temizleme Çalışmalarına Yönelik Keşif, İşaretleme ve PMRE Desteği**

Arazilerin Serbest bırakılması; teknik olmayan keşif, teknik keşif, işaretleme, patlayıcılar, mühimmatın temizleme faaliyetlerini içerir. PMRE müdahalesi, bu faaliyetlerin her birine katkıda bulunacak şekilde tasarlanmalı ve uygulanmalı aynı zamanda PM'den etkilenen toplulukta bunlara desteği teşvik etmelidir. *PMRE ekipleri*; halktan ve bilgi veren diğer önemli kişilerden alınan verilere ve bilgilere dayanarak teknik ve teknik olmayan keşiflerle ilgili şunları yapabilir:

- a. Mevcut patlayıcı ve mühimmat cinslerini saptamak,
- b. Patlayıcı ve mühimmat kirliliğinin olduğu alanın tam olarak tespiti ve en doğru şekilde tanımlanmasına katkıda bulunmak,
- c. Toplulukların araziye Teknik Olmayan Keşif yoluyla iptal etme ve Teknik Keşif yoluyla araziyi azaltma parametrelerini anlamalarını sağlamaya yardımcı olur.
- d. Patlayıcı ve mühimmat risklerinin toplum yaşantısını ve refahını nasıl etkilediğini anlamak,
- e. Temizleme faaliyeti için toplulukların önceliklerini kayıt altına almak.

PMRE ekipleri, işaretlemeyle ilgili şunları yapmalıdırlar:

- (1) Yerel uyarı işaretleri hakkında bilgi toplanmasını ve bu bilginin yayılmasını sağlamak,
- (2) Halkın standart bir mayın tarlası işaretlemelemlerini anlamasını, bu işaretlere ve tellerle çevrilmiş alanlara dikkat edilmesini sağlamak,
- (3) İşaretlemeyle ilgili toplum öncelik listelerinin oluşturulmasına yardım etmek (yok etme, hırsızlık ya da imhayla ilgili riskleri ortadan kaldıracak uygun materyaller de dâhil).

PMRE ekipleri, mayın ve HKP ile ilgili olarak (patlamamış mühimmat parçalarının temizlenmesi de dâhil olmak üzere) şunları yapabilir:

- a. Mayın temizleme ekiplerinin gelişiyile ilgili halka bilgi vermek,
- b. Mayın temizleme operasyonlarında uygulanacak güvenlik usulleri ile ilgili halka bilgi vermek,

c. Hangi alanların temizlendiğine ve hangilerinin halen tehlike arz ettiğine (temizlenmiş ve temizlenmemiş alanlardaki işaretlemeler de dâhil olmak üzere) dair kadınlara, erkeklere ve çocuklara bilgi vermek,

d. Halka arazinin gerçekten temizlenmiş olduğunu göstererek güven duygusunu yükseltmeye yönelik önlemler almak, devredilen sahanın teslimini kolaylaştıracak faaliyetlerde bulunmak,

e. Arazi temizlendikten haftalar ya da aylar sonra arazinin düzgün bir şekilde ve istenilen yararlanıcılar tarafından kullanılıp kullanılmadığını kontrol etmek üzere takip çalışmaları yapmak.

PMRE ekipleri, Patlayıcı Madde İmha (PMİ) ile ilgili olarak şunları gerçekleştirebilir:

- a. HKP hedef görevleriyle ilgili bilgi toplamak ve toplanan bilgileri raporlamak,
- b. Hedef görevlerle ilgili raporlama sistemlerinin geliştirilmesini desteklemek,
- c. PMİ ekiplerinin Patlayıcı Madde (PM)'yi ortadan kaldırma ve yok etme çalışmaları yapmalarını kolaylaştırmak,
- d. PMİ ekiplerinin toplum raporlarına zamanında yanıt vermesini sağlamak.

#### 4.3.6. Mağdurlara Yardım Etmeye Yönelik PMRE Desteği

Mağdur desteği kapsamında şunlar yer almaktadır; mayın tarlasından kurtarma, acil ve sürekli tıbbi bakım, fiziksel rehabilitasyon, psiko-sosyal destek, kazazedelerin ve engellilerin sosyoekonomik hayata tekrar uyum sağlaması. Bilgi yönetimi ve veri toplama, engellilerin insan haklarını yaygınlaştırmaya yönelik kanunların ve politikaların desteklenmesi de bu kapsamda yer almaktadır. PMRE; mağdurlara, kazazedelere ve mümkün olduğu takdirde diğer engellilere de, patlamamış mühimmat parçaları da dâhil olmak üzere Patlayıcı Madde (PM) desteği sağlanmasını kolaylaştırabilir.

PMRE ekiplerinin bu konuda üstlenebileceği bazı özel görevler şunlardır:

- a. Patlayıcı Madde (PM) mağdurlarına ilişkin veri toplama ve gözetim sistemlerine katkıda bulunmak,
- b. Mağdur desteğiyle ilgili yerel ve milli kapasiteleri saptamak ve desteğin hangi koşullar altında verildiğini tespit etmek,
- c. Toplum içerisindeki çalışmalar esnasında, yardıma gereksinim duyan kazazedeleri saptamak,
- d. Mevcut yardımlar ve bu yardımların nasıl alınabileceğine ilişkin kazazedelere ayrıntılı bilgi vermek,
- e. Mağdurlara gerekli desteğin sağlandığına emin olmak için fiziksel rehabilitasyon merkezleriyle işbirliği yapmak,
- f. Gerektiği takdirde, mağdurun ve aile üyesinin tedavi merkezine ulaşımını kolaylaştırmak,
- g. Mümkün ve uygun olduğu takdirde kazazedelere, PMRE kolaylaştırıcısı olarak iş verme seçeneğini göz önünde bulundurmak.

#### 4.3.7. Savunuculuk Çalışmalarına Yönelik PMRE Desteği

PMRE; ilgili ülkelerde mayın faaliyetlerini desteklemeye yönelik politik bir irade geliştirilmesi konusunda bir rol oynayabilir. Bunun yanı sıra, ulusal ya da bölgesel bir savunuculuk ögesi de PMRE kapsamına dâhil edilebilir. *Anti Personel Mayın Yasağı Sözleşmesi*'ne, *Misket Bombalarının Yasaklanmasına İlişkin Sözleşme*'ye, *Konvansiyonel Silahlar Sözleşmesi*'ne ek Protokol 5'e ve konuyla ilgili diğer uluslararası sözleşmelere savunuculuk şeklinde bir destek de

söz konusu olabilir. BM Engellilerin Haklarına ilişkin Sözleşme de dâhil olmak üzere mağdurlara yardım sağlanması da savunuculuk çalışmaları kapsamında yer alabilir.

## **5. İhtiyaçlar ve Hassasiyetlere İlişkin Kapasite Değerlendirmesi ve Bilgi Yönetimi**

### **5.1. Genel Hususlar**

PMRE, ihtiyaçların ve kapasitelerin dikkatli bir şekilde değerlendirmesine dayanmalıdır. PMRE ihtiyaç değerlendirmesinin amacı; yerel mayın ve HKP risklerini saptamak, analiz etmek, öncelik sırasına koymak, mayınlı alanlardaki erkeklerin, kadınların, kız ve erkek çocukların ve diğer paydaşların kapasiteleri ile hassasiyetlerini tespit ederek PMRE seçeneklerini belirlemektir.

Veri toplamaya ve ihtiyaçları değerlendirmeye yönelik çalışmaların amacı, tüm ilgili paydaşlarla mutabık kalınarak belirlenmelidir. Elde edilen sonuçlar onlarla da paylaşılmalıdır. Örneğin, toplum liderleri, halkı merkeze alan kuruluşlar ve toplum üyeleriyle bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır. Bu, özellikle de mayından etkilenen toplumların kendilerinden elde edilen veriler için geçerlidir. Toplanan tüm veriler saklanmalı, analiz edilmeli ve PMRE'yi geliştirmek için kullanılmalıdır.

### **5.2. İhtiyaç Değerlendirmesi Yapılması**

Tüm ihtiyaç değerlendirmeleri, program faaliyetlerinin daha iyi planlanabilmesini sağlamak üzere milli mayın faaliyeti değerlendirmelerine katkıda bulunmalıdır.

Yapılan bütün değerlendirmeler, ilgili mayın faaliyet merkezine rapor edilmelidir. Mayın faaliyet merkezi de bunu diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşmalıdır.

İhtiyaç değerlendirmesi, PMRE'nin planlamasından ve uygulanmasından önce gerçekleştirilmelidir. Fakat bu tek seferlik bir çalışma değildir, düzenli olarak yapılmalıdır. Mayın/HKP'den etkilenen her bir bölgede (il ya da ilçede) yaşayan tüm toplumların farklı gereksinimleri, hassasiyetleri ve beklentileri gözden geçirilmelidir. Bu, PMRE uygulayıcılarının izleme konusundaki sorumluluklarının bir parçasıdır.

Veri toplama ve analiz etme süreci şeffaf olmalıdır. Mümkün olduğu takdirde, ihtiyaç değerlendirmesi sürecine risk atındaki toplumun katılımı da sağlanmalıdır. Ulusal ve yerel otoritelere, diğer PMRE kuruluşlarına bilgi verilmeli, uygun durumlarda onlar da sürece dâhil edilmelidir. Mümkün olduğu takdirde ve ölçüde katılımcı yaklaşımlar kullanılmalı, bu baştan itibaren planlanmalıdır.

İhtiyaç değerlendirmesini yapacak kişiler gerekli vasa ya da eğitime sahip olmalıdır. Bu hususta toplumsal cinsiyet dengesi de gözetilmelidir. İhtiyaç değerlendirmesine ilişkin eğitim verilmesi suretiyle kadın ve erkek personelin şunları yapması sağlanmalıdır:

- a. Veri toplamının nedenini ve bu verilerin nasıl analiz edilip kullanılacağını anlamak,
- b. Gereksiz riske girmeyip, değerlendirmeler yaparken kullanılacak olan Seri 10'daki İş Sağlığı ve Güvenliği MMFS'sini iyi bilmek,
- c. Kapsamlı ve sürekli eğitim almak, özellikle de veri toplama ve ihtiyaç değerlendirmesi gerçekleştirmenin etik standartları ve kuralları hakkında eğitimler almaktır.

### **5.3. PMRE İhtiyaç Değerlendirmesi Kapsamında Toplanacak Veriler**

İhtiyaç değerlendirmesi sırasında toplanan veriler, üzerine bir plan inşa edilebilecek temelleri sağlar. Toplanan verilerin aşağıdaki hususları belirlemeye yardımcı olması gerekir:

- a. Hedef gruplar; hem toplumsal hem de coğrafi olarak hedef gruplar (kimin mayın ve HKP'den etkilendiğini, kimin neden risk aldığını tespit etmek üzere mayın ve HKP mağdurları hakkında veriler toplanır. Özellikle de riskli alanlara doğru ya da riskli bölgelerdeki nüfus hareketlerine dikkat edilmesi gerekir),

- b. Mayın ve HKP tehlikeleri ile bu tehlikelere maruz kalmış yerler hakkında bilgi (örn. kullanılan patlayıcı türleri, bunların bulunabildiği şüpheli alanların özellikleri, kullanılan işaretlemeler, işaretler vb.),
- c. Çalışma alanları (insanların yaralandıkları yerler, riskin en büyük olduğu araziler, risk alma davranışının yoğunlaştığı bölgeler vb. hakkında bilgi toplamak suretiyle),
- d. Hedef gruplara göre mesajlar ve bu doğrultudaki çalışmalar (insanların nasıl yaralandıkları ve niye risk aldıkları hakkındaki bilgileri değerlendirerek),
- e. Davranış değişikliği oluşturması muhtemel PMRE yaklaşımları ve yöntemleri (Hali hazırdaki yerel güvenlik stratejileri değerlendirilirken yerel halkın da görüşleri alınmalıdır.),
- f. İletişim kanalları, hedef grupların iletişim ve öğrenme yolları,
- g. PMRE mesajlarının iletilmesi ve acil durum müdahalelerinin yapılmasına yönelik kurumsal düzenlemeler ve ortaklıklar,
- h. Mevcut kaynaklar ve kaynak tahsisleri,
- i. Program hedefine ulaşma ya da projeyi gerçekleştirme takvimi [Patlayıcı Madde (PM) tehlikelerinin doğası ve boyutları hakkında bilgi toplayarak].

#### 5.4. İhtiyaç Değerlendirmesine Yönelik İlkeler

PMRE ihtiyaç değerlendirmesi yapan kişiler, değerlendirmelerini mümkün olduğunca eldeki bilgilere dayandırmalıdır.

Milli mayın faaliyeti bilgi sistemine veri girişi yapmak üzere, varsa milli standart formlar kullanılarak veri toplanmalıdır. Buna ek olarak, kuruluşlar kendi formlarını kullanarak dâhili amaçları için de veri toplayabilir. Kadınlar, erkekler ve veri toplayan diğer program uygulayıcıları bu amaç için özel olarak eğitilecektir.

Verilecek eğitimlere veri toplamanın etiği hakkında eğitim de dâhildir. Bu sürecin mekanik bir deneyim haline dönüşmemesi için özel bir dikkat gösterilmelidir. Görüşmeler; görüşülen kişilerin rahat bir şekilde konuşmasına olanak tanıyan açık uçlu sohbetler şeklinde tasarlanmalıdır.

PMRE kuruluşu, karşılanması mümkün olmayan beklentiler yaratmayacaktır. Mayınların erkenden temizleneceğine dair boş umutlar yaratmamaya dikkat edecek, verilerin toplanma amacının halkın PMRE ihtiyacını belirlemek olduğunu vurgulayacaktır.

Erkeklerin, kadınların ve çocukların ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Toplum üyelerinin algıları ve yükümlülükleri yaşlarına, cinsiyetlerine, sosyal, kabilesel-etnik kökenlerine ve eğitimlerine vb. göre değişebilmektedir.

Mayın ve HKP (patlamamış mühimmat parçaları da dâhil) mağdurlarının gizlilik hakkı ve onları etkileyen programlara/kararlara dâhil olma hakları vardır. Bu haklara her zaman saygı gösterilmelidir.

PMRE ihtiyaç değerlendirmesi yapan kuruluşlar, gizlilik gereklerini ihlal etmeksizin, toplanan verileri MMFO'ya sunmalıdır. Bilgiler, diğer mayın faaliyeti çalışmalarını ve daha geniş kapsamlı kalkınma faaliyetlerini desteklemek amacıyla Milli Mayın Faaliyeti Bilgi Sistemi'ne girilecektir. Bunun karşılığında, milli otorite de gizlilik gereklerine riayet ederek tüm gerekli bilgileri mayın temizleme kuruluşlarıyla ve diğer ilgili kurumlarla paylaşacaktır. Mümkün olduğu takdirde, ihtiyaç değerlendirmesi sonuçlarının analizi de bu kapsamda yer almalıdır.

## 6. Planlama

PMRE planının farklı şekilleri vardır ve planların süresi de değişebilmektedir. Genelde stratejik bir PMRE planı, çok yıllık bir plan iken, bir eylem ya da çalışma planı bir yıl ya da daha az bir süre için yapılmaktadır.

Mayından etkilenen toplumun dile getirdiği ihtiyaçlar temelinde bir toplum mayın faaliyet planı da oluşturulabilir. Bu ihtiyaçlar daha üst düzeyde yer alan mayın faaliyeti planlama çalışmalarına eklenmelidir.

Planlama, etkili bir uygulamanın temelini oluşturur. Mayından etkilenen toplumların ihtiyaçları hakkındaki sürekli ve dikkatli değerlendirmelere dayandırılmalıdır.

Değerlendirme, o bölgedeki kadın ve erkeklerin aktif katılımı ile gerçekleştirilir. Planlama ile programın nasıl izleneceği ve değerlendirileceği de belirlenmelidir.

Planlama çalışmaları, PMRE müdahaleleri için açıkça tanımlanmış hedefler oluşturmaya odaklanmalıdır.

## 7. PMRE mesajları ve bu mesajların iletilmesi

### 7.1. Genel hususlar

Güvenliğe ilişkin mesajlar, bir PMRE girişiminin temelini oluşturur. Bu mesajlar; dikkatli bir şekilde planlanmış bir stratejinin, sürecin sonucunda geliştirilmeli ve yayılmalıdır. Mesajların etkileri de değerlendirilmelidir. Risk alma davranışları, hedef gruplar, mesajlar vb. konusunda ulus çapında bir yaklaşım izlemek, PMRE mesajlarını iletmek için her zaman en iyi yol olmayabilir. Bazı ülkelerde davranış biçimlerini etkileyen önemli kültürel ve dini farklılıklar bulunur.

PMRE kapsamındaki tüm iletişim çalışmaları, risk altındaki belirli grupları hedefleyen, sosyal ve kültürel açıdan uygun ve dikkatli bir şekilde planlanmış bir stratejiye dayandırılmalıdır. Bir PMRE projesi ya da programı her zaman en büyük risk altındakilerin kadınlar ve çocuklar olduğunu varsaymamalıdır. Birçok durumda, mayın ve HKP mağdurlarının çoğu erkektir. PMRE iletişim stratejisi aşağıdaki unsurları içermelidir:

- Değiştirilmesi hedeflenen risk alma davranışları,
- Hedef gruplar,
- Güvenliğe ilişkin mesajlar,
- İletişim kanalları,
- Mesajları yayma yolları.

### 7.2. Mesaj Geliştirme

İletilecek mesajlar; hedef kitlelere, teşvik edilecek davranışa ve hedef kitlelerin arzu edilen davranışı benimsemesini sağlayabilecek faktörlere göre değişebilmektedir. Kullanılan mesajlar ya da semboller kültürel, dilsel ve toplumsal yönden uygun olmalıdır. İnsanlara olumlu mesajlar vermek gerekir. Zira bireyler eylemde bulunabileceklerini, bu eylemleriyle kendi hayatlarını ve ailelerinin hayatını iyileştirebileceklerini bilme ihtiyacı hissederler. Mesajın kısa olması şart değildir, fakat açık olması gerekir.

### 7.3. Mesajı Test Etme

Tüm mesajlar ve mesaj iletmeye yolları nihai hale getirilmeden önce test edilmelidir.

İdeal koşullarda test etme, hedef kitlenin temsilcileriyle yapılmalıdır. Örneğin hedef kitle genç erkek çiftçilerden oluşuyorsa ön testler de genç erkek çiftçilerle yapılmalıdır. Test etme, farklı maliyetlerle ve çeşitli düzeylerde yapılabilir. Bu çalışmanın uzun sürmesi gerekmez. Test etme çalışması, mesajların ya da materyallerin aşağıdaki koşulları yerine getirip getirmediğini kontrol etmeyi amaçlar:

- a. Anlaşılabilirlik,
- b. Sosyal açıdan kabul edilebilirlik,
- c. Konuyla ilgili olmak,
- d. Gerçeğe uygunluk,
- e. İkna edicilik.

#### **7.4. PMRE Mesajlarını İzleme, Gözden Geçirme ve Değiştirme**

Her PMRE projesi ya da programı kapsamında verilen mesajlar ve mesaj iletim yolları izlenmeli ve bunların etkili olmaları sağlanmalıdır. Planlama aşamasında, bir izleme sistemi kurulmuş olmalıdır. İzleme sistemi, mesajların aşağıdaki hususları yerine getirip getirmediğini değerlendirmelidir:

- a. Hedef kitlelere ulaşma,
- b. Kitleler tarafından anlaşılma ve kabul edilme,
- c. Kitlelerin mesaj doğrultusunda hareket etmesi.

### **8. Araç ve Materyallerin Kullanılması**

#### **8.1. PMRE Araç ve Materyallerinin Tasarlanması**

PMRE çalışmalarını desteklemek için medya araçlarına ve materyallere ihtiyaç olup olmadığını belirlerken doğru kişiye, doğru mesajı, doğru dilde iletmeye ya da yazılı materyaller kullanarak sembollerle ulaştırma konusundaki güçlükleri göz önünde tutmak gerekir. Bununla birlikte, bir proje ya da program kapsamında yazılı materyaller (örn. posterler, broşürler ya da ilan panoları) geliştirmenin uygun olduğu durumlar da olabilir. Örneğin, yazılı materyaller, diğer iletişim yaklaşımlarıyla birlikte mesajları hatırlatmak için kullanılabilir.

Her bir PMRE ürünü için aynı ya da farklı mesajlar kullanılabilir. Diğer bağlamlardan materyal uyarlamak, yanıltıcı ve uygunsuz olabilir. Dolayısıyla mesajı yaymadan önce bu türdeki materyaller dikkatli bir şekilde test edilecektir.

#### **8.2. PMRE Araç ve Materyallerinin Test Edilmesi**

Mesajlar gibi PMRE araçları ve materyalleri de bunlara son şekilleri verilmeden önce test edilmelidir. Önerilen yaklaşımı değerlendirmek üzere hedef kitlenin seçilmiş üyeleriyle hedef grup görüşmeleri, grup veya birey mülakatları yapılabilir. Materyaller, sahada test edilmeden önce kesinleştirilmemeli ve basılmamalıdır. Zira bunlarda değişiklikler yapılması gerekebilir. Yukarıda mesajlarla ilgili değinilen hususlara paralel olarak, PMRE materyalleri de test edilirken bunların anlaşılır, sosyal açıdan uygun, konuyla ilgili, cazip ve ikna edici olup olmadıkları kontrol edilmelidir.

#### **8.3. PMRE Araç ve Materyallerinin İzlenmesi ve Değiştirilmesi**

Bir proje ya da program kapsamındaki izleme sisteminin bir parçası olarak, mesaj iletmeye yollarına duyulan tepki ya da güven, yazılı materyaller de dâhil olmak üzere düzenli olarak kontrol edilmelidir. Araçlar ve materyaller yanlış bir mesajın iletilmesine neden oluyorsa bunlar düzgün bir şekilde değiştirilene kadar kullanılmamalıdır.

## **9. PMRE'nin Uygulanması**

### **9.1. Genel Hususlar**

Bu bölümde PMRE projelerinin ve programlarının uygulanmasına ilişkin özel hususlar (özellikle de acil durumlarda PMRE çalışmaları ve sürdürülebilir PMRE'nin nasıl teşvik edileceği) ele alınmaktadır.

### **9.2. Acil Bir Durumda PMRE Çalışmaları**

Silahlı bir çatışma ya da doğal bir afet nedeniyle acil bir durum ortaya çıkabilir. “Acil bir durumda PMRE çalışmaları” ifadesi, mayınlar ve/veya HKP'den kaynaklanan yeni ve önemli bir risk hakkındaki bilinçlendirme çabalarına işaret etmektedir. Amaç, risk altındaki en çok sayıda sivile, özellikle de çocuklara, en kısa sürede erişerek güvenli davranışları teşvik etmektir. Bu, ülke çapında da yerel düzeyde de olabilir. Acil durum günler, haftalar ya da aylar sürebilir.

### **9.3. Acil Bir Durumda PMRE Çalışmaları Yaparken Karşılaşılan Belli Başlı Güçlükler**

İdeal koşullarda, PMRE, sürekli bir davranış değişikliğini desteklemek üzere risk altındaki toplumlarda yer alan belirli gruplara bilgi paylaşımı anlamına gelir. Acil bir durumda, zamanla ilgili kısıtlardan dolayı, iletişimin büyük bir bölümü tekyönlü olmaktadır. Amaç, risk altındaki en yüksek sayıda kişiye birkaç gün ya da haftada ulaşarak patlayıcı tehlikeleri hakkında bilgi vermek ve güvenli davranış şekillerini teşvik edecek temel güvenlik mesajları iletmektir. Nüfusun yer değiştirmesi hatta en ufak bir hareketi dahi, acil bir durumda özel bir risk faktörüdür.

Acil durum aşamasının sonlarına doğru, acil durum sonrasında kullanılacak olan PMRE yaklaşımını belirlemeye yönelik bir değerlendirme ya da yeniden değerlendirme çalışması yapmak gerekebilir.

### **9.4. Acil Bir Durumda PMRE Mesajları**

Acil bir durumda, daha genel mesajlar verilmelidir. Bu gibi durumlarda kilit mesajların belirlenmesi bir dizi etkene bağlıdır (Örneğin hedef kitle ve risk alma davranışı türleri vb.). Yine de insanların hangi türlerde patlayıcı tehlikeleriyle karşı karşıya olduğunu iyi bilmek gerekir. Eğer en büyük tehlike mayınlarsa, insanlar mayınlara dokunmaktan ziyade mayınların üzerlerine basarak ya da görünmeyen tetikleyici mekanizmaları tetikleyerek yaralanıyor olabilirler. Dolayısıyla çalışmalar, tehlikelerle ilgili farkındalığı arttırmaya ve güvenli davranışı vurgulamaya (örneğin potansiyel olarak risk taşıyan alanları bilme vb.) odaklanmalıdır. İletilebilecek mesajlardan bazıları şunlardır:

- a. Çok kullanılan bir yoldan ayrılmamak,
- b. Yerel halka nerelerin güvenli ve nerelerin tehlikeli olduğunu sormak,
- c. Aşırı genişlemiş alanlardan, askeri üslerden ve askeri teçhizattan kaçınmak,
- d. Patlayıcı Madde (PM)'yi sorumlu bir kişiye ya da otoriteye bildirmek.

Eğer Patlamamış Mühimmat (PAM) parçaları ya da diğer PM türleri en büyük tehdidi oluşturuyorsa, “sakın dokunma” türünden mesajlar daha uygundur. Bu mesajlardan bazıları şunlardır:

- a. Evlerinizin civarındaki tarlalarda patlamamış bombalar var.
- b. Patlamamış bombalar küçük olsa da aşırı derecede güçlüdür ve çok sayıda insanı öldürebilir.
- c. Patlamamış bombalar çok istikrarsızdır, bu bombaların ne zaman patlayacaklarını bilemezsiniz.

d. Patlamamış bombalara asla dokunmayın, onları yerinden kaldırmayın ya da tekmelemeyin.

### 9.5. Okullarda PMRE Çalışmaları

Yaygın ve müzmin bir mayın/HKP sorunuyla karşı karşıya olan ve bu sorunun gelecek nesilleri de etkileme olasılığı bulunan ülkelerde kullanılan öncelikli stratejilerden biri de PMRE'yi okul sistemine ve müfredata dâhil etmektir. Bu, çok sayıda çocuğu hedefleyen bir yöntemdir. Mayın/HKP'nin uzun vadeli ya da süregiden bir sorun olduğunu, çok sayıda ve sürdürebilir çözümler gerektirdiğini kabul eden ülkeler için bu yöntem daha uygundur. Bu kapsamdaki bilgiler ve bilgi sağlama yolları farklı yaş gruplarına uygun olmalıdır. PMRE'nin ayrı ve belirli bir dersin konusu olması şart değildir. Müfredat dışı bir etkinlik olarak da yapılabilir veya hayat becerileri ya da sosyal çevre gibi derslerin müfredatına eklenebilir.

### 9.6. PMRE'nin Müfredata Eklenmesi

PMRE'nin okul müfredatına eklenmesi ya da okul dışı bir etkinlik gerçekleştirilmesi, PMRE ekiplerinin okulları ziyaret ederek sunum yaptığı projelerden farklıdır. PMRE'yi okul sistemine bütünleştirmek için program oluşturulurken bu programın ülkedeki tüm okullarda mı yoksa yoğun riske maruz kalmış bölgelerdeki belirli okullarda mı uygulanacağını belirlemek gerekir.

Yerel ve milli otoriteler ile okul sistemlerinin böyle bir uygulama kapasitesine ve isteğe sahip olup olmadığı da belirlenmelidir. Çok sayıda bölge ve köy okulu yeterli donanımına sahip olmayabilir ya da öğretmen kadrosunun eğitimi veya maaşları yetersiz olabilir. Programın başlangıcından itibaren, Milli Eğitim Bakanlığı ya da Müdürlüğünün ve hedeflenen okulların Müdürlerinin programı kabul etmesi, kritik bir önem taşır. Bu kurumlar programı geliştirme çalışmalarında bulunacak, nihayetinde programı uygulamaktan ve izlemekten de sorumlu olacaklardır.

PMRE'nin müfredata bütünleştirme edilmesinden ilave bir etkinlik olarak tasarlanması bazı durumlarda daha uygun olabilir. Zira PMRE'nin müfredata bütünleştirme edilmesi yıllar alabilmektedir. Bunun yanı sıra, ülkedeki ya da bölgedeki okula kayıt oranlarına bağlı olarak, yaygın eğitim veren okullara ya da dini okullara devam eden çocuklar ile okul dışındaki çocuklara ulaşmak için özel projeler ve yöntemler geliştirilmesi gerekebilir. Bu çocuklara ulaşma güçlüğü'nün üstesinden gelmek gerekir. Zira bu çocukların mayın/HKP kazası geçirme riski okula devam eden çocuklara kıyasla daha fazladır. Daha geniş kapsamlı PMRE projeleri ve programları ile halkla ilişkiler çalışmaları geliştirilerek onlara ulaşılabilir.

Okula gitme fırsatı olmayan daha küçük yaştaki kardeşler veya kız kardeşler için çocuklar arası iletişim yaklaşımı yararlı olabilir.

### 9.7. Toplumun PMRE Kapasitelerini Güçlendirmek

Toplumun PMRE kapasitelerini geliştirme çabaları, bir PMRE programının temel bileşenlerinden biri olmalıdır. Buna gönüllü ağlarının kurulması ve toplum risk yönetim çalışmalarının güçlendirilmesi de dâhil olabilir. PMRE; geliştirme, temizleme/keşif, engelli yardımı faaliyetlerine ve toplum merkezli diğer risk azaltma çalışmalarına da dâhil edilebilir.

## 10. PMRE'nin Koordinasyonu ve Bilgi Yönetimi

### 10.1. Genel hususlar

Koordinasyon çalışmaları ile PMRE kuruluşlarının ve diğer mayın temizleme kuruluşlarının birbirlerini tamamlamaları ve birbirlerinin çalışmalarını desteklemeleri sağlanacaktır. Koordinasyonla ilgili sorumluluklar, Madde 10.2'de belirtilmektedir.

PMRE koordinasyonu; ilgili tüm aktörlerin PMRE program döngüsündeki tüm bileşenlere etkili ve birbirleriyle uyumlu bir şekilde katılmalarını sağlamalıdır. PMRE program döngüsü şu bileşenlerden oluşmaktadır: Değerlendirme, planlama, uygulama, izleme ve

stratejilerin/etkinliklerin gözden geçirilmesi. PMRE; diğer mayın faaliyeti etkinlikleri, yardım ve kapasite geliştirme faaliyetleri ile de koordine edilmelidir. Bu şekilde, PMRE, mağdur sayısını en aza indirmeye hedefine daha rahat ulaşabilir. Mayın/HKP'nin sosyo-ekonomik etkisini daha kolay azaltabilir ve kalkınmayı teşvik edebilir.

## **10.2. Koordinasyon Mekanizmaları ve Araçları**

Çalışmaların azami düzeyde etkili olmasını sağlamak için, PMRE çalışmaları, bir mayın faaliyet programı çerçevesinde koordine edilmelidir. Bu, PMRE'nin, mayın faaliyetlerinin diğer yönlerine de bütünleştirmesini sağlamaktadır. Etkili bir mayın faaliyet koordinasyon mekanizmasının bulunmadığı ülkelerde, PMRE kuruluşları kendi koordinasyon gruplarını oluşturmalarıdır.

PMRE de dâhil olmak üzere tüm mayın faaliyetlerini ulusal düzeyde yönetme sorumluluğu, genelde MMFO'dadır. MMFO, ülkenin mayın faaliyeti politikasını ve stratejisini belirler. PMRE kuruluşları, bir MMFO aracılığıyla PMRE çalışmalarını koordine etmenin yanı sıra, bölgesel ya da ulusal düzeyde devlet, BM ya da diğer Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) tarafından kurulan veya hali hazırda mevcut bulunan diğer koordinasyon mekanizmalarına da katılmalıdır.

## **11. İzleme ve Değerlendirme**

### **11.1. Genel Hususlar**

İzleme çalışmaları, plan doğrultusunda proje veya program çıktılarının ve PMRE çalışmalarının kalite güvencesinden sorumludur. Değerlendirmeler; hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığına, PMRE'nin etkisine, hesap verebilirliğine ve çıkartılan derslere odaklanmalıdır.

### **11.2. İzlenecek Temel Meseleler**

İzleme çalışmaları, asgari düzeyde, PMRE'nin ne kadar iyi uygulandığını ve uygulamanın dayandığı planın mayından etkilenen toplumların ihtiyaçlarına yanıt verip vermediğini incelemelidir. Dolayısıyla, aşağıda hususlar izlenmelidir:

- a. PMRE çalışmalarının etkililiği ve verimliliği,
- b. Risk altındaki toplumların PMRE projelerini ve programlarını nasıl algıladığı,
- c. Sonuçta ortaya çıkan davranış değişikliği,
- d. Coğrafi kapsam,
- e. Risk almanın, yeni davranışların ve tehlikeye uyum sağlamanın nedenleri,
- f. Yaralanmalar,
- g. Hedef riskli grubun yapısındaki değişiklikler.

İzleme çalışmaları, PMRE'nin etkililiğini ve planları uygulama konusunda kaydedilen ilerlemeleri değerlendirmenin yanı sıra, mayın/HKP tehlikesi ve çevreyle ilgili değişiklikleri de takip etmelidir. Aşağıda belirtilen hususlardaki değişiklikleri izlemek de bu kapsamda yer almaktadır:

- a. Hedef gruplarla ilgili ilk varsayımlar,
- b. En büyük risk altındaki kişileri etkileyen demografik ve kültürel değişiklikler,
- c. Mayın/HKP tehlikesi,
- d. İnsanların PMRE'ye uygun bir şekilde yanıt verme kapasitesini etkileyebilecek geniş kapsamlı siyasi ve sosyo-ekonomik bağlam.

### **11.3. Bir İzleme Sisteminin Geliştirilmesi**

İzleme çalışmaları, hem dâhili (uygulayıcı kuruluşun kendisi tarafından) hem de harici olarak (ulusal bir MMFO ya da BM tarafından veya bu kuruluşlar adına) proje ve program düzeyinde

gerçekleştirilmelidir. İzlemenin amacı; tüm PMRE çalışmalarının, PMRE uygulayıcılarına sağlanmış olan herhangi bir akreditasyonun gerektirdiği yükümlülükler de dâhil olmak üzere, yürürlükteki bütün ulusal ve uluslararası standartlara uymasını sağlamaktır.

Hangi türde bir sistem oluşturulsa oluşturulsun bu sistem şunları yapabilmelidir:

- a. Uygunluk, etkililik, verimlilik, etki ve sürdürülebilirlik hususlarına odaklanan ölçüm göstergeleri belirlemek,
- b. Bu göstergelerle ilgili bilgi toplamak üzere sistemler kurmak,
- c. Sistematik olarak bilgi toplayan ve bu bilgileri kaydeden bir sürece sahip olmak,
- d. Toplanan verinin analiz edilmesini ve yorumlanmasını sağlamak,
- e. Bilgilerin günlük proje/program yönetimi için kullanılmasını sağlamak,
- f. Etkinliklerin hedeflere ulaşma başarısını desteklemeye yönelik izleme çalışmaları sonucunda elde eden bilgilere göre PMRE'nin uyarlanmasını sağlamak.

#### **11.4. Değerlendirilecek Temel Hususlar**

PMRE değerlendirmesi ile projenin ya da programın etkisi gözden geçirilmelidir. Özellikle de mayın/HKP'nin insani, sosyal, ekonomik etkilerini ne ölçüde azalttığı incelenmelidir. Değerlendirme çalışmaları tek bir projeyle sınırlı kalmak zorunda değildir, kuruluşun PMRE yaklaşımı/ politikası/stratejisi gibi daha genel konulara da odaklanabilir.

#### **11.5. Değerlendirme Zamanı**

Değerlendirme; bir program ya da proje döngüsünün sadece sonunda değil çeşitli aşamalarında da gerçekleştirilebilir. Geliştirici değerlendirmeler (bazen bunlara yarı dönem denetimleri de denmektedir) kaydedilen ilerlemeleri vurgular, sorunları tespit eder ve çözümler sunar. Böylece bir programın ya da projenin geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlar. Son değerlendirmeler (ya da nihai değerlendirmeler) proje ve program sona erdikten sonra (bazen birkaç yıl geçtikten sonra) yapılır ve dersler çıkartıp uzun vadeli politikaların şekillendirilmesine destek olmayı amaçlar.

Değerlendirmenin ne zaman yapılacağına dair karar her projenin ya da programın yapısına göre ayrı ayrı alınacaktır. Bu kararı etkileyen çeşitli etkenler bulunur. Bu karar alınırken göz önünde bulundurulması gereken etkenler şunlardır:

- a. Projenin programının hedeflerinin kısa vadeli mi yoksa uzun vadeli mi olduğu,
- b. Hali hazırda hangi türde izleme yöntemlerinin kullanılmakta olduğu (örn. ne türde verilerin mevcut bulunduğu vb.),
- c. Dışarıdan değerlendiricilerin gerekip gerekmediği,
- d. Değerlendirme için kaynakların bulunup bulunmadığı,
- e. Değerlendirmenin kişilerin vakitleri üzerindeki etkisi (hem proje/program personelinin hem de hedeflenen yararlanıcıların vakitleri).

#### **11.6. Bir Değerlendirmenin Kullanılması**

Bir PMRE projesini ya da programını değerlendirmenin dört temel nedeni vardır:

- a. Performansı iyileştirmek,
- b. Hesap verebilirliği arttırmak,
- c. Paydaşlar arasındaki iletişimi iyileştirmek,

d. Öğrenme ve gelişme sürecini desteklemek.

Nihayetinde, izlemeye olduğu gibi, bir değerlendirme de ancak sonuçları kullanıldığında değerli olmaktadır. Dolayısıyla bir değerlendirmenin sonuçları; projenin, program planlamanın ve kurumsal stratejinin geleceğini şekillendirmelidir. Mümkün olduğu takdirde ve ölçüde tüm program paydaşlarıyla da paylaşılmalıdır.

## **12. Kapasite Geliştirme**

### **12.1. Genel Hususlar**

Mayın faaliyetinin ilk zamanlarından bu yana ulusal kapasitenin geliştirilmesi uluslararası yardımlar için kritik bir husus olarak görülmüştür. Bununla birlikte, teknoloji ve operasyon alanlarında kaydedilen hızlı gelişmelerin aksine ulusal kapasiteyi güçlendirmeye yönelik iyileştirmeler, dağınık ve uyumsuz bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

### **12.2. Bir Kapasite Geliştirme Planının Hazırlanması**

PMRE yönetimini ve operasyonlarını iyileştirmek amacıyla ayrıntılı bir kapasite geliştirme planı hazırlanmalıdır. Bu plan, ihtiyaç ve kapasite değerlendirmesi sonucunda elde edilen bilgilere ve öngörülere dayandırılmalıdır.

Bir kapasite geliştirme planında aşağıdaki bileşenler bulunmalıdır:

- a. Ortak bir paydaş vizyonu ve yönetim kapasitesindeki eksikliklere ilgili bir kavrayış,
- b. Genel vizyon göz önünde bulundurularak, tek tek her sorunu çözmek için gerçekleştirilecek çalışmalar,
- c. Belirtilen hedeflerden her birine ulaşırken elde edilecek özel çıktılar ve kullanılacak kıstaslar,
- d. Hedeflerin her birine ulaşma süreci,
- e. Planı destekleme, uygulama ve/veya yürütme sorumluluklarının kime ait olacağına dair net bir iş bölümü.

Kapasite geliştirme çalışmaları doğrudan sahada gerçekleştirilebileceği gibi, belirli bir uzaklıktan teknik destek sağlanması yoluyla da yürütülebilir. Stratejik plana ve bu planın vizyonuna, misyonuna ve hedeflerine dayanan sürecin bir sonraki aşamasında ise bir iş programı yapılır. İş programı, stratejik planın mantıksal bir sonucu olarak, genelde yıllık bazda oluşturulur ve stratejik planın uygulanmasına yardımcı olur. Operasyonel hususlara odaklanan bu dokümanda, genelde, ayrıntılı faaliyetlerin ve gerekli kaynakların yanı sıra program sonuçları, göstergeleri ve hedefleri de bulunur. İş programında, planın temel bileşenlerini anlaşılması kolay bir formatta özetleyen bir performans ölçüm çerçevesi de bulunmalıdır.

### **12.3. Risk Altındaki Toplamlar**

Risk altındaki toplamlar (örn. mayın/HKP kazazedeleri de dâhil olmak üzere mayın/HKP tehlikeleriyle yaşayanlar vb.) her gün mayın ya da HKP tehlikesiyle iç içe yaşamak zorundadır. Bu toplamların çoğu bu risklerle baş etmek için yerel mekanizmalar geliştirmektedir. Bu mekanizmaların riskleri bertaraf etme konusunda az çok etkili olabilmektedir. PMRE uygulayıcıları, ilk olarak, risk altındaki toplamların riski en aza indirmek için gösterdikleri çabaları anlamalı ve desteklemelidir. Cahilliğe ya da kapasite yetersizliğine ilişkin varsayımlarda bulunmamalıdır. Daha sonraki kapasite geliştirme çalışmaları ise; bilgi yönetimi, risk yönetimi ve PMRE sunumu gibi alanları kapsayabilir. Risk yönetimi; mayınları temizlemeden ve Şüpheli Tehlikeli Alan (ŞTA)'lara girmeden, tehlikeli alanı işaretlemeyi ya da telle çevirmeyi veya risk alma davranışlarına alternatifler aramayı, geçim kaynaklarına ve diğer kaynaklara erişim için farklı yaklaşımlar önermeyi de içermektedir.

## 12.4. PMRE Uygulayıcıları

PMRE uygulayıcıları ve personeli, özellikle de yerel STK'lar, PMRE'yi değerlendirmek, planlamak, yönlendirmek, sunmak ve izlemek için kapasitelerini geliştirmeye ihtiyaç duyar. Bu, katılımcı geliştirme yaklaşımı henüz etkili bir şekilde kurumsallaştırmamışsa daha da güç olabilmektedir. Örneğin kırsal bölgelerde katılımcı değerlendirme yöntemlerinin ve tekniklerinin öğretilmesi, karmaşık bir yönetim görevi olabilir. Bunun başarılması için belirli yetkinlikler ve uzmanlık gerekir. Veriyi anlamlı ve değişimi kolaylaştıracak bir şekilde kullanarak kalkınma ve mayın faaliyeti planlama çalışmalarına eklenme gereksinimi için de aynı şey geçerlidir.

Burada asıl önemli olan bireylere ve toplumlara sorunun ne olduğunu dışarıdan bakarak söylemek değil, onların kendi sorunlarını derinlemesine düşünmelerini sağlamak ve anlamlı çözümler bulmalarına destek olmaktır. Bu da önemli ölçüde kolaylaştırma/öğretme yetkinliği gerektirir, bu yetkinliklere dinleme becerisi de dâhildir.

## 13. Roller ve Sorumluluklar

### 13.1. Risk Altındaki Toplumlar

Risk altındaki toplumlar (mayın/HKP tehlikesiyle iç içe yaşayanlar vb.) kendilerini korumaktan birincil derecede sorumludur. Birçoğu az çok etkili olan yerel mekanizmalar geliştirmektedir. PMRE uygulayıcıları, risk altındaki toplumların riski en aza indirmek için gösterdikleri çabaları anlamaya çalışmalı ve desteklemeli, cahilliğe ya da kapasite eksikliğine dair varsayımlarda bulunmamalıdır.

### 13.2. Mayından Etkilenen Toplamların Devletleri

Hem ulusal hem de yerel otoriteler, seçmenlerinin güvenliğini sağlamaktan birinci derecede sorumludur. MMFS'de bu yükümlülük kabul ve tasdik edilmektedir. Mayın faaliyetiyle ilgili birincil sorumluluk, mayından etkilenen ülkenin Devletine aittir. Daha ayrıntılı bilgi için MMFS 01.10'a bakınız.

Silahlı çatışmalar, özellikle de uzun sürdüklerinde, otoritelerin PMRE de dâhil olmak üzere gerekli korumayı sağlama konusundaki kapasitelerini azaltmaktadır. Bu da PMRE projelerini uygulama görevinin neden genelde STK'lara düştüğünü açıklamaktadır. Bununla birlikte, STK'lar vasıtasıyla çalışma kararı alınsa dahi, bu yaklaşım devlet tarafından desteklenmeli ve nihayetinde otoritelerin tüm sorumluluğu nasıl devralabileceği konusunda fikir yürütülmelidir.

### 13.3. Milli Mayın Faaliyet Otoritesi (MMFO)

MMFO; PMRE'nin yönetimi için usuller, düzenlemeler ve milli standartlar oluşturmak ve bunları muhafaza etmekle de yükümlüdür. Söz konusu milli standartlar, düzenlemeler ve usuller bu MMFS ve diğer ulusal ve uluslararası standartlarla, düzenlemelerle ve yükümlülüklerle uyumlu olmalıdır.

MMFO'nun özel olarak PMRE ile ilgili birincil sorumlulukları şunlardır:

- PMRE programını denetlemek,
- Ülkede milli standartlar veya kılavuzlar oluşturmak ya da uluslararası standartları yürürlüğe koymak ve milli mevzuatın PMRE standartlarını yürürlüğe koymasını sağlamak,
- Gerektiği takdirde bir akreditasyon sistemine yönelik ölçütleri onaylamak,
- PMRE ile ilgili olarak milli bir stratejik plan benimsemek,
- PMRE'nin mayın faaliyetinin bütününe dâhil edilmesini sağlamak,
- Stratejik planlama konusunda diğer kalkınma aktörleriyle birlikte (Ulusal ve uluslararası kuruluşlar, Birleşmiş Milletler vs.) hareket etmek,

g. Kapasite geliştiriciler, savunuculuk kuruluşları ve medya temsilcileri gibi diğer destekçiler ve bağışçılarla (donör) birlikte hareket etmek,

h. Milli stratejik planda saptanan ihtiyaçlar doğrultusunda PMRE için yeterli kaynak sağlamaya çalışmak,

i. Bir bütün olarak PMRE programının harici olarak değerlendirilmesini organize etmek,

j. Mümkün olduğu takdirde PMRE etkinliklerine finansman sağlamak,

k. PMRE kuruluşlarının akreditasyon sürecini (böyle bir süreç varsa) yönetmek,

l. PMRE'yi kendi programlarına ve hizmetlerine eklemeleri için diğer milli kuruluşlar ve devlet kurumları ile (örneğin eğitim ve sağlık vb.) koordine içinde çalışmak,

m. Düzenli koordinasyon toplantılarıyla PMRE'nin uygulanmasını koordine etmek,

n. PMRE etkinliklerini izlemek,

o. İhtiyaç değerlendirmesinin uygulanmasını koordine etmek,

p. Yerel ve uluslararası PMRE ortakları aracılığıyla sürdürülebilir bir milli operasyonel PMRE kapasitesi geliştirilmesini yönetmek.

#### **13.4. Birleşmiş Milletler**

BM; geliştirilen mayın faaliyeti normlarını ve uygulamalarını yansıtacak şekilde IMAS'ı güncelleyerek ve değişiklikleri uluslararası düzenlemelere, gereklere ve sözleşmelere ekleyerek mayın faaliyet programlarının etkin bir şekilde yönetilmesini teşvik etme ve kolaylaştırma konusunda genel bir sorumluluk üstlenmektedir. Bu sözleşmelere, diğer sözleşmelerin yanı sıra Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1979) de dâhildir. BM Genel Sekreterliği bünyesinde yer alan UNMAS'ın IMAS'ı geliştirme ve muhafaza etme konusunda uluslararası bir sorumluluğu bulunmaktadır. UNICEF ise BM sisteminde PMRE için merkez noktasıdır ve IMAS'ın PMRE bileşenini geliştirme, gözden geçirme ve değiştirme sorumluluğu vardır.

Belirli durumlarda ve belirli zamanlarda Milli Mayın Faaliyeti Otoritesi'nin sorumluluk ve işlevlerinden bazılarının ya da tamamının BM ya da kabul gören başka bir uluslararası kuruluş tarafından üstlenilmesi gerekli ve uygun olabilir.

BM, IMAS'ı kendi mayın faaliyeti programlarına, etkinliklerine ve sözleşmelerine uygulamaktadır. Bir ya da daha fazla IMAS'ın uygun ya da uygulanabilir olmadığı durumlarda alternatif özellikler, yükümlülükler ve rehberlik sunar. BM, mayından etkilenen toplumların PMRE ihtiyaçlarının karşılanmasını ve hali hazırdaki ya da yeni mayın faaliyet programlarına uygun PMRE'nin sunulmasını sağlamalıdır.

#### **13.5. PMRE Kuruluşu**

Nihayetinde, PMRE'yi uygulan kuruluşur. Etkili ve uygun bir yönetim sistemi kurmak, bunu MMFO'ya sunmak ve PMRE projesi boyunca uygulamakla yükümlüdür. PMRE kuruluşları MMFO tarafından akredite edilmeli, IMAS'ı veya milli standartları uygulamalı ve Standart Uygulama Talimatı (SUT)'nı bu standartlara göre uyarlamalıdır. MMFO kurulma aşamasında olduğu takdirde, PMRE kuruluşları, uluslararası standartların geliştirilmesi de dâhil olmak üzere çeşitli konularda tavsiyeler verebilir ve kuruluş sürecine destek sağlayabilir.

#### **13.6. Bağışçılar (Donörler)**

Yönetim sürecinin bir parçası olan bağışçı (donör) kuruluşların finanse ettikleri projelerin etkili ve uluslararası standartlara uygun bir şekilde yönetilmesini sağlama konusunda bazı yükümlülükleri vardır. Buna sözleşme metnlerinin dikkatli bir şekilde incelenmesi ve bu sözleşmeleri yerine

getirmeleri için seçilmiş PMRE kuruluşlarının yetkin ve ulusal akreditasyon ölçütlerine uyması muhtemel kuruluşlar olmalarını sağlamak da dâhildir. Bağışçılar, projelerinin ve programlarının etkili ve başarılı bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla, izleme ve periyodik olarak değerlendirme yükümlülüklerine dair maddeler de hazırlamalıdır. Bağışçıların PMRE kuruluşlarını sorumlu tutması, bu kuruluşların görevlerini zamanında ve etkili bir şekilde yerine getirmelerini ve hesap vermelerini sağlaması, özellikle de MMFO kuruluş aşamasındaysa ve bu alanlarda yeterli deneyim kazanma fırsatını henüz elde etmemişse hayati önem taşır.

**EK:**

EK-A (Referanslar)

## **EK-A**

### **Referanslar**

Aşağıdaki dokümanlar, bu metinde atıf yoluyla bu standardın bir parçası haline gelen hükümler içermektedir. Tarih taşıyan referanslar için, bu yayımların sonraki değişiklikleri veya revizyonları geçerli değildir. Ancak, standardın bu bölümüne dayalı olan anlaşmaların tarafları, aşağıda belirtilen dokümanların en son versiyonlarını uygulama imkânlarını araştırmaya teşvik edilmektedir. Tarih taşımayan referanslar için, atıf yapılan normatif dokümanın en son baskısı geçerlidir. ISO ve IEC üyeleri, hâlihazırda yürürlükte olan ISO ve EN sicil kütüklerini muhafaza etmektedir:

- a. PMRE İyi Uygulamalar Kılavuzları ve Eğitim El Kitapları,
- b. MMFS 01.10 Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) Uygulama Kılavuzu,
- c. MMFS 04.10 Mayın Faaliyet Terim, Tanım ve Kısaltmaları Sözlüğü,
- d. Anti Personel Mayın Yasağı Sözleşmesi (APMYS) (Ottava Sözleşmesi),
- e. Belirli Konvansiyonel Silahlar Sözleşmesi (BKSS) 5. Protokol,
- f. Kargo Mühimmat Sözleşmesi (KMS).

Bu referansların en son versiyonu/baskısı kullanılmalıdır. MAFAM, bu standartta kullanılan tüm referansların kopyalarını muhafaza etmektedir. MMFS'nin en son versiyonu/baskısına ilişkin sicil kütüğü MAFAM tarafından tutulmaktadır ve adresinde bulunan MAFAM internet sitesinden erişilebilir. MMFO, işverenler ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlar, mayın faaliyet programlarına başlamadan önce bunların kopyalarını elde etmelidir.

**Değişiklik Kaydı****MMFS değişiklik yönetimi**

MMFS serisi standartlar, üç yılda bir resmi olarak gözden geçirilmektedir. Ancak bu kural, operasyonel güvenlik ve verimlilik nedenleriyle veya editoryal amaçlarla, üç yıllık dönem içinde değişiklik yapılmasını önlemez.

Bu MMFS dokümanına değişiklikle yapıldıkça, her değişiklik numaralandırılır, tarihi ve ayrıntılarıyla aşağıdaki çizelgeye kaydedilir. Değişiklik ayrıca, “değişiklik no. 1’i içerir” vs. tabirinin baskı tarihinin altına dâhil edilmek suretiyle MMFS’nin kapak sayfasında da gösterilir.

Her MMFS’nin resmi gözden geçirmesi tamamlandığında yeni baskı yayımlanabilir. Yeni baskının tarihine kadar yapılan değişiklikler ise, yeni baskıya dâhil edilir ve değişiklik çizelgesinden silinir. Değişikliklerin kaydı yeniden başlatılır ve yeni bir gözden geçirmeye kadar sürdürülür.

En son değiştirilmiş olan MMFS, (<https://msb.gov.tr/Mafam>) adresine yüklenmiş olan versiyondur.

| No | Tarih      | Değişiklik Ayrıntıları                                                                                       |
|----|------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1  | 08.08.2025 | Patlayıcı Mühimmat Risk Eğitimi (PAMRE) ifadesi Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE) olarak değiştirilmiştir. |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |
|    |            |                                                                                                              |